

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS HUMANS EMERGENTS

**Institut de Drets
Humans de Catalunya**

PRIMERA PART

MARC GENERAL: VALORS I PRINCIPIS

I. Per què una Declaració Universal de Drets Humans Emergents?

Tots els éssers humans, lliures i iguals i dotats de dignitat, som mereixedors de més drets dels que tenim reconeguts, protegits i garantits. La Declaració de Drets Humans Emergents neix des de la societat civil global a l'inici del segle XXI, amb l'objectiu de contribuir a dissenyar un nou horitzó de drets que serveixi d'orientació als moviments socials i culturals de les col·lectivitats i dels pobles i, alhora, s'inscriu en les societats contemporànies, en les institucions, en les polítiques públiques i en les agendes dels governants des d'una nova relació entre la societat civil global i el poder.

Els drets humans són el fonament de les societats lliures. La societat globalitzada s'hauria de manifestar per la defensa de la garantia eficaç dels drets humans, que assegura a tots la pau, la justícia, la llibertat i les condicions de benestar d'una vida harmoniosa i feliç.

En anys transcorreguts des que el 10 de desembre de 1948 l'Assemblea General de les Nacions Unides va proclamar solemnement la Declaració Universal dels Drets Humans, s'han produït canvis polítics, socials, ideològics, culturals, econòmics, tecnològics i científics que han incidit de manera profunda en el saber dels drets humans, en els mecanismes per a la seva garantia i en la força i l'impacte de les veus i moviments que, des de la societat civil global, en demanen el seu respecte.

Ha passat mig segle, s'ha recorregut sens dubte un camí considerable i comença a construir-se i a consolidar-se un patrimoni jurídic universal. No obstant això, els drets humans no han estat definits de manera permanent, perquè cada evolució social o tècnica torna les relacions més complexes i obre noves i eventuais vies de dominació o d'espoliació. Qui pot dubtar que avui ens trobem davant d'una d'aquestes etapes, potser una de les més difícils que ha travessat la història de la humanitat?

El món es va ordenar al voltant del repartiment entre Estats sobirans, cada Estat amb la responsabilitat del grup a qui representava. Tanmateix, en el segle XXI assistim, inevitablement, a un món d'una complexitat més gran. Les relacions interestatals i els moviments transnacionals s'entrellacen i es creuen amb els enfrontaments entre els Estats, els conflictes

que persisteixen i les violències socials que afecten regions senceres. Nombrosos Estats es troben debilitats i amb signes d'inestabilitat i corrupció. La pobresa apareix com una de les violacions dels drets humans més flagrants en aquest segle. L'efectivitat dels drets es posa en dubte i la qüestió de les violacions comeses pels mateixos Estats no es resol. Aquestes violacions, lluny de reduir-se, es multipliquen en un context marcat per l'obsessió per la seguretat. Juntament amb això, les relacions transnacionals creen situacions que escapen al control dels Estats i a l'aplicació efectiva dels drets la proclamació dels quals ha costat tant.

La noció d'Estat-nació sobre la qual es construeixen les bases de la doctrina dels drets humans ha canviat. Assistim no solament a l'afebliment de l'Estat-nació sinó a l'enfortiment del mercat transnacional i d'actors financers que, a través d'empreses o aliances multinacionals i consorcis econòmics, defineixen polítiques econòmiques que incideixen en tot el planeta. El credo neoliberal, signe del pensament únic, es consolida davant d'escenaris nous i incerts en el marc de la globalització econòmica i política.

Aquesta situació apareix al mateix temps que augmenten els perills en el món. Alguns provenen de representacions ideològiques barrejades amb fanatismes religiosos, segons les quals aquells que pertanyen a una altra identitat nacional, religiosa o cultural són considerats enemics. Uns altres estan lligats als avenços tecnològics no controlats: desenvolupament de mitjans de control i vigilància en la vida individual, armes cada cop més perilloses i indiscriminades que afecten el medi ambient i la diversitat biològica, intervencions sobre l'ésser humà, manipulació de les llibertats.

La Declaració de Drets Humans Emergents reconeix l'esperit i els principis de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948 i els instruments internacionals i regionals adoptats fins avui per la comunitat internacional i s'inspira en aquests. Així mateix, en recull i ratifica les dimensions d'universalitat, indivisibilitat i interdependència i l'articulació indispensable entre drets humans, pau, desenvolupament i democràcia.

Mentre que la Declaració Universal dels Drets Humans sorgeix d'una assemblea d'Estats, la Declaració de Drets Humans Emergents es construeix des de les diverses experiències i lluites de la societat civil global i recull les reivindicacions més definides dels seus moviments socials.

Així mateix, mentre que la Declaració Universal dels Drets Humans és una resolució adoptada solemnement per les Nacions Unides, com a document fundador d'una ètica humanista del segle XX i l'«ideal comú que cal assolir» des d'una òptica individualista i liberal, la Declaració

de Drets Humans Emergents sorgeix des de l'experiència i les veus de la societat civil global a l'inici del segle XXI.

Aquesta Declaració comprèn una nova concepció de la participació ciutadana i concep els drets emergents com a drets ciutadans. Es tracta de superar el dèficit polític i la impotència entre els canvis desitjats i les precàries condicions actuals per a la seva realització.

Els drets humans són, tanmateix, resultat d'un procés inacabat i en transformació permanent. Emergeixen nous compromisos, noves necessitats, nous drets, i, sobretot, apareix una presa de consciència de les societats actuals que fa visibles pobles i grups socials que avui apareixen amb veu pròpia a través de l'emergència d'una societat civil internacional organitzada. La Declaració de Drets Humans Emergents s'inscriu com a resposta als processos de globalització, la naturalesa parcial i desigual dels quals exclou dels seus beneficis a àmplies capes de la població mundial, en particular als països subdesenvolupats, però també als desenvolupats, i dissenya com a marc de relació global un escenari de pobresa, violència i exclusió.

Davant dels nous contextos i la mundialització de l'economia, les grans transformacions de la ciència, de la tecnologia i de l'enginyeria mèdica, fenòmens com les migracions mundials i els desplaçaments de grans nuclis de la població, l'augment de la pobresa a escala mundial i de l'extrema pobresa en el tercer món, l'aparició de noves formes d'esclavitud, l'agudització del terrorisme i el narcotràfic, la supervivència i intensificació dels conflictes interètnics i de l'hegemonia política d'un país davant blocs polítics en construcció en les configuracions geopolítiques actuals, entre altres grans desafiaments que avui afronta el món, sorgeixen també nous actors socials, econòmics i polítics que apareixen o es visibilitzen en el segle XXI.

Aquesta Declaració correspon a la idea recent segons la qual la humanitat sencera forma una comunitat política que té el deure d'assumir el seu destí de manera compartida. Això és compatible amb el respecte a les comunitats polítiques Estatals existents. No obstant això, s'imposa una nova combinació entre les comunitats plurals i la comunitat política compartida a la qual tots pertanyem.

El fonament dels drets formulats en aquesta Declaració correspon a una noció de síntesi, aquella de l'interès públic universal que ha de permetre garantir a tots els éssers humans sense excepció els mitjans per a la llibertat que respecti la igualtat de la persona, els pobles i la natura.

Aquesta Declaració té com a objectiu enfortir la interdependència i integralitat dels drets d'homes i dones. No pretén reemplaçar cap dels instruments existents; ans al contrari, els completa i reforça. Es tracta d'una Declaració que emana de la societat civil global i ha de ser considerada com a part d'un procés normatiu consuetudinari; però també ha de ser considerada com un nou imperatiu ètic del segle XXI per als individus i els Estats.

Ens trobem, doncs, davant la necessitat de globalitzar la solidaritat, desenvolupar projectes alternatius, imaginar noves aliances, afavorir noves formes de resistència, garantir de manera efectiva noves propostes per a una democràcia internacional, pel desenvolupament sostenible i per la pau, i concebre des de l'òptica de la societat civil els drets humans del segle XXI.

La Declaració de Drets Humans Emergents marca el paisatge d'un món sovint tocat per la barbàrie per recordar-li que en el pitjor dels riscos i dels conflictes, la humanitat sempre s'aixeca i troba en si mateixa les energies per al progrés.

II. Valors

Les successives declaracions de drets humans s'han sustentat en el reconeixement d'una sèrie de valors considerats com la base de la convivència dels éssers humans en pau i llibertat. La llibertat, la igualtat i la fraternitat han passat a la història com els valors bàsics de la modernitat. La llibertat, la justícia, la pau i la dignitat són els valors que constitueixen el substrat de la Declaració Universal dels Drets Humans. Són valors que remetent els uns als altres, s'entrecreuen i es reclamen mútuament: no hi ha llibertat sense igualtat; la llibertat i la igualtat són ingredients de la dignitat i de la justícia; sense pau no hi ha llibertat; la falta de pau pot ser la conseqüència de la falta de justícia o d'igualtat.

Els valors no són estàtics, o no ho és el significat dels seus termes. Les paraules que nomenen els valors fonamentals, tot i ser sempre les mateixes, adquireixen matisos diferents d'acord amb cada època. La llibertat que defenien els revolucionaris del segle XVIII, tot i estar ja parcialment acceptada a les societats regides per un estat de dret, es manifesta avui amb noves exigències que també cal defensar.

A part d'això, les nostres llibertats avui es veuen amenaçades per una sèrie de circumstàncies que no es donaven fa dos segles. La igualtat s'ha anat omplint de contingut arran de l'impuls i el desenvolupament de la sensibilitat social en el segle XX. El dret a la pau i a la vida, que avui

reivindiquem, és vist segons una sèrie de perills nous, com les armes de destrucció en massa, el terrorisme, la globalització de la desigualtat o un desenvolupament tecnològic que pot esclavitzar-nos per la falta de control o de l'orientació adequada. La fraternitat, o solidaritat, van adquirint dimensions cada vegada més internacionals. Finalment, un valor com el de la tolerància, que va néixer com a antídote a les guerres religioses, ha acabat sent el mínim exigible als ciutadans de les democràcies actuals. Potser massa mínim perquè ens deixi satisfets.

La Declaració de Drets Humans Emergents explícita i posa de manifest com entenem, o volem que s'entenguin avui, els valors fonamentals que, a continuació, es descriuen succintament.

Dignitat

L'ésser humà té dignitat perquè no té preu. L'ésser humà té dignitat perquè és un fi en ell mateix i no només un mitjà per als fins d'altres persones. Totes dues asseveracions es deuen a Kant i encara no hi ha millor manera de definir la dignitat humana que la que aquest filòsof va proposar. D'altra banda, el renaixentista Pico della Mirandola havia definit la dignitat humana com la possibilitat de l'individu de decidir sobre la seva pròpia vida, de poder escollir com viure. En tots dos casos, la dignitat va intrínsecament unida a la llibertat. La dignitat li ve donada a l'ésser humà per la seva condició d'agent lliure. Atès que tot individu és mereixedor de la mateixa dignitat, aquesta s'ha d'entendre avui com un dret i, alhora, com una obligació: el dret a veure reconeguda la llibertat i l'obligació d'exercir la llibertat responsablement i sense menyspreu de la llibertat dels altres.

En el nostre món, es fan mereixedores d'aquesta dignitat molt especialment les persones i grups més vulnerables: els qui viuen en la pobresa; els qui pateixen malalties incurables; les persones amb discapacitat, independentment de quina en sigui la tipologia; les minories nacionals; els pobles indígenes. A tots ells els manca les condicions materials i el reconeixement de la seva capacitat de comportar-se com a agents lliures i de funcionar, per tant, com a éssers humans.

Vida

El valor de la vida sempre ha estat el primer i el més bàsic. Sense vida, cap altre valor és sostenible. La paradoxa és que les possibilitats de destruir vides humanes no han decrescut amb el temps, sinó que augmenten. El desenvolupament armamentista, l'afany imperialista d'alguns Estats, la incomprensió i indiferència davant del malestar aliè fan de la vida de les persones un dels valors més vulnerables. Que encara existeixi, en alguns llocs, la pena de mort,

les execucions extrajudicials o el tràfic de persones i que encara no s'hagi abolit la fam i la pobresa extremes mostren la necessitat de seguir insistint en el valor de la vida.

D'altra banda, si bé l'individu vol viure per damunt de tot, vol alhora viure bé, vol una vida de qualitat. El desenvolupament científic i tècnic, unit al desenvolupament econòmic, pot estar al servei de la vida humana i fins i tot no humana, però també pot desenvolupar-se en detriment d'aquest valor. La defensa d'un medi ambient sa i equilibrat, la reclamació del dret a una mort digna, el valor que donem a la ciutat posen de manifest que la vida que valorem avui és una vida de qualitat.

Igualtat

L'afirmació que no hi ha llibertat sense igualtat continua vigent. El valor de la igualtat és una condició de la llibertat. Però l'igualitarisme sense matisos és lluny de les ments del nostre temps. La justícia distributiva ha de tenir com a objectiu l'igual accés de tots als béns més bàsics. D'això en diem «igualtat d'oportunitat», «igualtat de capacitats» o, senzillament, «equitat». No es tracta de suprimir les diferències, sinó d'aconseguir que aquestes no siguin discriminatòries ni excloents. Es tracta de pensar una igualtat compatible amb les necessitats particulars dels diferents grups. Es tracta d'assenyalar aquells grups o pobles que històricament han patit més discriminacions i actuar positivament al seu favor.

Contra les tendències neoliberals, s'ha de seguir proclamant el valor de l'equitat. Sense equitat, els individus no són realment lliures, encara que formalment vegin reconegudes les seves llibertats, i la vida que els toca viure manca de qualitat i de dignitat. Cal proclamar sense reserves la universalitat de la igualtat i exercir, entre d'altres, polítiques de justícia distributiva en el pla internacional.

Solidaritat

La igualtat entre tots els éssers humans va ser la base del valor de la fraternitat proclamat pels revolucionaris francesos. Avui preferim parlar de solidaritat, un valor que es consolida a mesura que augmenta i es potencia la sensibilitat social entre les persones. El fenomen dels moviments socials materialitza la necessitat de mobilitzar-se i organitzar-se per exercir la solidaritat i promoure actituds solidàries. Si l'equitat és un valor que han de desenvolupar principalment les institucions polítiques a les mans de les quals estan les polítiques de justícia distributiva, la solidaritat és un valor que ha de desenvolupar l'individu. Les polítiques públiques tindran millors resultats i s'executaran millor si van acompanyades d'actituds solidàries.

Convivència

Davant els brots reiterats de racisme i xenofòbia com a resposta als creixents moviments migratoris, davant el rebuig explícit al que és diferent, davant el fenomen dels maltractaments que victimitzen les persones més febles, es posa de manifest el valor de la convivència. És un valor que va més enllà de la tolerància, la qual és una virtut massa raquítica per considerar-la un valor democràtic satisfactori. Tolerem el que no ens agrada i ens incomoda, el que voldríem allunyar del nostre costat. La tolerància ens deixa indiferents davant les diferents formes de vida, no ens demana que les integrem en el nostre món ni que les acceptem. Allò valuós i necessari en aquests moments no és només tolerar l'altre, sinó reconèixer-lo com un igual, aprendre a conviure amb tot el món.

Pau

Les darreres declaracions de drets van néixer com a reaccions a les terribles guerres i carnisseries del segle XX. No obstant això, cap declaració ha aconseguit posar fi a les guerres. Els conflictes d'avui són d'un altre tipus, però tendeixen a resoldre's igualment amb la violència i la força. Tanmateix, el rebuig dels conflictes bèl·lics ha pres més cos a les societats democràtiques. Ho demostren els repetits actes de desobediència civil i d'objecció de consciència enfront de les obligacions militars i de la inversió econòmica en armament. S'imposa el dret d'asil com un dret ineludible per als qui han de fugir de països en guerra.

Avui vinculem la pau al valor del diàleg, un valor en alça i reclamat reiteradament. Per damunt de la reivindicació de les cultures, les identitats i les llengües pròpies, s'imposa el valor del llenguatge com a tal, el més específic de l'ésser humà, el que hauria d'unir-nos a tots en una autèntica «comunitat de diàleg».

Llibertat

Les llibertats individuals constitueixen el valor més preuat, més consagrat i més desenvolupat a les nostres societats. Però també les llibertats es tornen vulnerables quan les amenaces dels estats autoritaris i dels grups terroristes obliguen a afermar la seguretat ciutadana. El valor i l'extensió assolides per la llibertat d'expressió, per la seva banda, xoquen amb el deure de respectar la intimitat i la imatge de les persones.

Com més llibertat, més responsabilitat. El valor de la llibertat a les societats democràtiques i liberals depèn de la capacitat de mantenir l'equilibri entre les llibertats individuals i la resta de drets, la garantia dels quals, d'una manera o una altra, limita aquestes llibertats. Aconseguir-ho és exercir la llibertat responsablement.

Coneixement

La societat del coneixement ha convertit el coneixement en un valor bàsic. Gràcies a les telecomunicacions, l'accés a la informació pública i privada és un bé universalitzable. Les innovacions científiques i el desenvolupament tecnològic han de ser accessibles i coneguts per totes les persones a qui afecta. L'educació deixa de ser una etapa de la vida per estendre's al llarg de la vida de les persones. El coneixement és una condició de la llibertat i també de la dignitat i la igualtat.

III. Principis

La Declaració de Drets Humans Emergents comprèn els principis transversals següents:

Principi de seguretat humana. Aquesta Declaració reivindica la seguretat humana com a principi holístic d'aquesta i la considera, alhora, un dret humà.

Principi de no-discriminació. El caràcter universal dels drets emergents es basa en el principi de no-discriminació. Aquest principi és, alhora, un dret humà transversal.

Principi d'inclusió social. Implica no solament donar garanties d'accés a les oportunitats vitals que defineixen una ciutadania social plena en les societats dels nostres temps, sinó també ser acceptat amb les característiques, capacitats i limitacions pròpies com un membre més d'aquella societat. Aquest principi té un caràcter universal i, per tant, inspira també els drets del sector de persones amb discapacitat, independentment de quina en sigui la tipologia i del grau d'afectació.

Principi de coherència. Es concep des d'un enfocament holístic que promou i reivindica la indivisibilitat, la interdependència i la universalitat dels drets humans. Aquesta Declaració no pertany a una generació més de drets humans, perquè els concep també des d'un enfocament historicista que promou la seva integralitat, sense generacions.

Principi d'horitzontalitat. Els drets emergents apareixen en forma horitzontal i sense cap tipus de jerarquització. Aquest principi reivindica, així mateix, els àmbits internacional, regional i local com a espais articulats i de necessària protecció i promoció dels drets humans.

Principi d'interdependència i multiculturalitat. Reconeix en el mateix pla d'igualtat els drets individuals i els drets col·lectius i busca ultrapassar el debat entre aquestes categories, així com entre els drets individuals i els drets socials; per tant, reconeix tant l'individu com els pobles com a subjectes col·lectius de drets. No hi ha cap justificació per mantenir una bipartició clàssica entre aquests drets. Tots els drets humans són individuals i tots tenen, alhora, una dimensió col·lectiva.

Principi de gènere. Integra una dimensió de gènere que busca posicionar els drets de les dones i els reconeix tant des d'una perspectiva de discriminació positiva com des de la seva necessària inclusió transversal en tot l'entramat d'aquesta Declaració de drets. Reivindica, així mateix, el reconeixement a la diversitat sexual i la dimensió de gènere des de la masculinitat.

Principi de participació política. Reconeix la dimensió política de tots els drets humans i el necessari espai de participació ciutadana en cadascun d'ells. Aquest principi és, alhora, un dret humà transversal.

Principi de responsabilitat solidària. Promou la solidaritat com una exigència ètica amb un caràcter de coresponsabilitat entre tots els actors, però ratifica els Estats i la comunitat internacional com els garants del respecte, promoció i vigència dels drets humans.

Principi d'exigibilitat. Atès que aquesta Declaració és, en una primera etapa, un text programàtic, comprèn des d'avui la recerca de l'adopció de mecanismes vinculants per part dels Estats i postula el desenvolupament de mecanismes que n'afavoreixin l'exigibilitat. Cap dret pot ser relegat per la seva naturalesa de «dret programàtic» ni això en pot justificar la inatenció o omissió.

SEGONA PART

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS HUMANS EMERGENTS

Nosaltres, ciutadanes i ciutadans del món, membres de la societat civil compromesos amb els drets humans, formant part de la comunitat política universal, reunits a Barcelona, convocats pel Fòrum Universal de les Cultures a Barcelona 2004 i Monterrey 2007, i inspirats pels valors de respecte a la dignitat de l'ésser humà, llibertat, justícia, igualtat i solidaritat, i el dret a una existència que permeti desenvolupar estàndards uniformes de benestar i de qualitat de vida per a tots;

Reconeixent la plena vigència i aplicabilitat de la Declaració Universal dels Drets Humans, del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals i la resta d'instruments internacionals de protecció dels drets humans;

Constatant que milions de persones pateixen violacions greus i sistemàtiques dels drets humans, suporten condicions inhumanes i estan sotmeses a situacions de guerra, fam, pobresa i discriminació;

Recordant que, com es proclama en la Declaració Universal dels Drets Humans, el reconeixement de la dignitat intrínseca de tots els membres de la família humana, així com la igualtat i inalienabilitat dels seus drets, són el fonament de la llibertat, la justícia i la pau en el món;

Recordant que, conforme a la Declaració Universal dels Drets Humans, tota persona té dret que s'estableixi un ordre social internacional en el qual els drets i llibertats que s'hi proclamen es facin plenament efectius;

Recordant que els drets humans són universals, indivisibles i interdependents i que l'afirmació d'aquesta universalitat i indivisibilitat no exclou diferències legítimes d'índole cultural i política en l'actuació de cadascun d'aquests drets, sempre que es respectin els termes fixats per la Declaració Universal per a tota la humanitat;

Afirmant la inexcusable exigència que la comunitat internacional i els poders públics estatals, regionals i locals, així com els agents no governamentals, assumeixin un major protagonisme en la salvaguarda dels drets humans i llibertats fonamentals i procurin la plena efectivitat en el gaudi dels drets per part de tots els éssers humans de manera igualitària i sense discriminació;

Afirmant la necessitat d'aprofundir i enfortir la democràcia en totes les seves dimensions, així com la necessitat de reforçar el sistema de les Nacions Unides en la defensa dels drets humans;

Desitjosos, així mateix, de construir una societat civil global basada en la justícia i els drets humans;

Proclamem els drets universals següents com a Drets Humans Emergents per al Segle Vint-i-u.

Títol I. Dret a la democràcia igualitària

Article 1. Dret a l'existència en condicions de dignitat. Tots els éssers humans i totes comunitats tenen dret a viure en condicions de dignitat.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. El dret a la seguretat vital, que suposa el dret de tot ésser humà i tota comunitat, per a la seva supervivència, a disposar d'aigua potable i sanejament, d'energia i d'una alimentació bàsica adequada, i a no patir situacions de fam. Tota persona té dret a un subministrament elèctric continu i suficient i a l'accés gratuït a aigua potable per satisfer les seves necessitats vitals bàsiques.
2. El dret a la integritat personal, que es cimenta en què tota persona és inviolable i té dret a la seva integritat física i psíquica. Es prohibeix la pena de mort i les execucions sumàries en tota circumstància i lloc.
3. El dret a la renda bàsica o ingrés ciutadà universal, que assegura a tota persona, amb independència de la seva edat, sexe, orientació sexual, estat civil o condició laboral, el dret a viure en condicions materials de dignitat. Amb aquest fi, es reconeix el dret a un ingrés monetari periòdic incondicional sufragat amb reformes fiscals i amb càrrec als pressupostos de l'estat, com a dret de ciutadania, a cada membre resident de la societat, independentment de les seves altres fonts de renda , que sigui adequat per permetre-li cobrir les seves necessitats bàsiques.

4. El dret al treball, en qualsevol de les seves formes, remunerades o no, que empara el dret a exercir una activitat digna i garant de la qualitat de vida. Tota persona té dret als fruits de la seva activitat i a la propietat intel·lectual, dins del respecte als interessos generals de la comunitat.
5. El dret a la salut, a l'assistència sanitària i als fàrmacs, que assegura l'accés a les millors tecnologies de salut, així com a gaudir d'un sistema sanitari de prevenció, vigilància i assistència personalitzada i a disposar dels medicaments essencials. Totes les persones i tota comunitat tenen dret que els avenços científics i tecnològics en l'àmbit de la salut, i en particular pel que fa a l'enginyeria genètica, respectin els principis fonamentals de la dignitat de la persona i dels drets humans.
6. El dret a la educació, al saber i al coneixement i a la formació continuada i inclusiva i a l'eradicació de l'analfabetisme, que aspira que tot ésser humà tingui accés a una educació i una formació professional continuades i de qualitat, que s'adaptin a les seves necessitats personals i a les demandes de la societat, i que garanteixin la inclusió de tots els membres de la societat, sense cap discriminació. Tots els éssers humans tenen dret a l'eradicació de l'analfabetisme.
7. El dret a una mort digna, que assegura a tota persona el dret que es respecti la seva voluntat de no prolongar artificialment la seva vida, expressada en un testament vital o un document semblant formalitzat amb les garanties adequades.

Article 2. Dret a la pau. Tots els éssers humans i tota comunitat tenen dret que la vida humana quedi garantida per un sistema social en el qual els valors de pau i solidaritat siguin essencials i en el qual els conflictes es resolguin mitjançant el diàleg i altres formes d'acció social pacífiques.

Aquest dret humà fonamental comprèn el dret de tota persona a l'objecció de consciència enfront de les obligacions militars. Tota persona integrada en un exèrcit té dret a rebutjar el servei militar en operacions armades, internes o internacionals, que violin els principis i normes del dret internacional humanitari o que constitueixin una violació greu, en massa i sistemàtica dels drets humans.

Article 3. Dret a habitar el planeta i al medi ambient. Tots els éssers humans i tota comunitat tenen dret a viure en un medi ambient sa, equilibrat i segur, a gaudir de la

biodiversitat present al món i a defensar el sosteniment i continuïtat del seu entorn per a les generacions futures.

Article 4. Dret a la igualtat de drets plena i efectiva. Tots els éssers humans i tota comunitat tenen dret a la igualtat de drets plena i efectiva.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. El dret a la igualtat d'oportunitats, que reconeix els drets continguts en aquesta Declaració sense cap tipus de discriminació per raó de raça, ètnia, color, gènere o orientació sexual, característiques genètiques, idioma, religió, opinions polítiques o de qualsevol índole, origen nacional o social, pertinença a una minoria, fortuna, naixement, discapacitat, edat o qualsevol altra condició.

Per a la realització de la igualtat, es prendrà en consideració l'existència i superació de les desigualtats de fet que l'erosionen, així com la importància d'identificar i satisfer necessitats particulars de grups humans i pobles, derivades de la seva condició o situació, sempre que això no redundi en discriminacions contra altres grups humans.

2. El dret a la protecció dels col·lectius en situació de risc o d'exclusió, que reconeix a tota persona pertanyent a un col·lectiu en risc o a un poble en situació d'exclusió el dret a una protecció especial per part de les autoritats públiques. En particular:

- Els nens, nenes i adolescents tenen dret a la protecció i atencions necessàries per al seu benestar i ple desenvolupament.
- Les persones grans tenen dret a una vida digna i autònoma, així com a la protecció de la seva salut i a participar en la vida social i cultural.
- Els immigrants, sigui quin sigui el seu estatus legal a l'estat d'acollida, tenen dret al reconeixement i gaudi dels drets proclamats en aquesta Declaració, així com a la tutela efectiva, per part de l'estat d'acollida, dels drets i llibertats fonamentals establerts en la Declaració Universal dels Drets Humans.
- Les persones amb discapacitat, independentment de la tipologia de la seva discapacitat i del grau d'afectació, tenen dret a participar i formar part activa de la societat, a contribuir a la seva articulació i desenvolupament, a exercir la seva ciutadania amb drets i deures i a desenvolupar les seves capacitats.

Títol II. Dret a la democràcia plural

Article 5. Dret a la democràcia plural. Tots els éssers humans i totes les comunitats tenen dret al respecte de la identitat individual i col·lectiva, així com al dret a la diversitat cultural.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. El dret a la pluriculturalitat, que garanteix el dret a viure en un entorn de riquesa cultural, de coneixement recíproc i respecte mutu entre persones i grups de diferents orígens, llengües, religions i cultures. Totes les llengües, religions i cultures han de ser igualment protegides.
2. El dret individual a la llibertat cultural, que suposa el dret de tota persona a conèixer, viure, preservar i desenvolupar la seva identitat cultural, incloent-hi la seva identitat lingüística.
3. El dret al reconeixement i protecció de la identitat cultural comuna, que reconeix a tot grup humà i tot poble dotat del sentiment d'estar unit per una solidaritat històrica, cultural, religiosa, lingüística o d'un altre tipus el dret a veure protegida la seva identitat comuna i a obtenir l'estatus col·lectiu de la seva elecció en el si de la comunitat política més àmplia, sense que la defensa de la pròpia identitat justifiqui, en cap cas, violacions a drets fonamentals de les persones.
4. El dret a l'honor i la imatge pròpia dels grups humans, que reconeix a tot grup humà i tota comunitat unida per una solidaritat històrica, cultural, religiosa, lingüística o d'un altre tipus la igualtat en dignitat i honor i el dret al respecte del seu honor i imatge per part dels mitjans de comunicació i les autoritats públiques.
5. El dret dels pobles indígenes, els afrodescendents, les minories i les persones que els integren a mesures especials de reconeixement de les seves característiques distintives perquè es beneficiïn plenament dels seus recursos culturals, intel·lectuals i naturals.
6. El dret a la llibertat de consciència i religió, que garanteix a totes les persones i comunitats la llibertat de consciència i religió, així com el dret a canviar de religió i a

no tenir-ne. Tota persona té dret a practicar la seva religió sense traves, però ha de ser protegida de tot proselitisme en l'àmbit públic.

7. El dret a la informació, que tutela el dret de totes les persones i tota comunitat a rebre informació veraç i contrastada per part dels mitjans de comunicació i de les autoritats públiques.
8. El dret a la comunicació, que reconeix el dret de totes les persones i de tota comunitat a comunicar-se amb els seus semblants per qualsevol mitjà de la seva elecció. A aquest efecte, tota persona té dret a l'accés i a l'ús de les tecnologies d'informació i comunicació, en particular Internet.
9. El dret a la protecció de les dades personals, que assegura a tota persona el dret a la protecció i confidencialitat de les dades de caràcter personal que la concerneixin, així com a l'accés i a la rectificació d'aquestes.

Títol III. Dret a la democràcia paritària

Article 6. Dret a la democràcia paritària. Dones i homes tenen dret a la democràcia paritària.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. El dret a la igualtat, que significa que les dones, en totes les societats i de tots els pobles sense excepció, tenen dret a la igualtat d'estatus jurídic, polític, econòmic, social, laboral i cultural en relació amb els homes. El principi d'igualtat afavoreix l'adopció de mesures preferents de protecció a favor de les dones en els àmbits local, nacional i internacional.
2. El dret a l'autodeterminació personal i la diversitat sexual, que reconeix a tota persona el dret a exercir la seva llibertat i orientació sexual, així com l'adopció d'infants, sense discriminació.
3. El dret a l'elecció dels vincles personals, que s'estén al reconeixement del dret individual a l'associació sentimental amb la persona escollida, incloent-hi el dret a

contraure-hi matrimoni, sense que hi hagi cap obstacle al lliure i ple consentiment per a aquest acte. Tot tipus de vincle personal lliurement consentit mereix igual protecció.

4. El dret a la tutela de totes les manifestacions de comunitat familiar, que reconeix el dret de tot ésser humà a la protecció i tutela de la família per part de les autoritats públiques, sigui quina sigui la forma que adopti i amb independència de la igual responsabilitat de cadascun dels progenitors en relació amb l'educació i manutenció dels fills menors d'edat.
5. El dret a la salut reproductiva, que reconeix els drets sexuals i reproductius de tota persona i el dret d'homes i dones a la tutela de la maternitat i de la paternitat, inclosa la que té lloc fora del matrimoni. Tota dona té dret a accedir a serveis de salut reproductiva, ginecològica i obstètrica de qualitat, així com al gaudi d'una sexualitat plena.
6. El dret a la representació paritària, que comporta la proporció equivalent entre dones i homes en tots els òrgans de participació i gestió polítics.

Títol IV. Dret a la democràcia participativa

Article 7. Dret a la democràcia participativa. Tots els éssers humans i tota comunitat tenen dret a participar activament en els afers públics i a gaudir d'una administració democràtica en tots els nivells de govern.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. El dret a la ciutat, que assegura que tots els éssers humans i tota comunitat troben a la ciutat les condicions per a la seva realització política, econòmica, social, cultural i ecològica.
2. El dret a la mobilitat universal, que reconeix el dret de tota persona a migrar i establir la seva residència en el lloc de la seva elecció.
3. El dret universal al sufragi actiu i passiu, que empara el dret de tota persona major d'edat, amb independència de la seva nacionalitat, al sufragi actiu i passiu en tots els

processos electorals i consultes populars que se celebrin en el seu lloc de residència habitual.

4. El dret a ser consultat, que garanteix el dret de tots els éssers humans a ser consultats col·lectivament sobre les decisions que els afecten.
5. El dret a la participació, que implica el dret de totes les persones i tota comunitat a participar, mitjançant vies àgils i eficaces, en l'adopció i el control de decisions públiques en les matèries que els concerneixin, així com a impugnar davant dels tribunals aquelles decisions respecte de les quals al·leguin un dret o un interès directe o indirecte com a fonament de la seva legitimació.
6. El dret a l'habitatge i a la residència, que garanteix a tot ésser humà el dret a una llar digna i a mantenir la seva residència en el lloc on té les seves relacions socials, en els seus entorns significants, o a tenir-ne un altre de la seva lliure elecció.
7. El dret a l'espai públic, a la monumentalitat i a la bellesa urbanística, que suposa el dret a un entorn urbà articulat per un sistema d'espais públics dotats d'elements de monumentalitat que els donin visibilitat i identitat, incorporant una dimensió estètica i un urbanisme harmoniós i sostenible.
8. El dret a la mobilitat local i a l'accessibilitat, ja que tota persona té dret a un trànsit ordenat i respectuós amb el medi ambient i a moure's amb facilitat per la ciutat metropolitana. Tota persona discapacitada té dret que se li faciliti la mobilitat i a la supressió de totes les barreres arquitectòniques.
9. El dret a la conversió de la ciutat marginal en ciutat de ciutadania, que implica el dret de tota persona a habitar en zones urbanes de qualitat, amb caràcter de centralitat.
10. El dret al govern metropolità o plurimunicipal, que garanteix el dret de tota persona, per raons de participació i d'eficàcia de la gestió pública, a un govern local de proximitat que, en les regions més urbanitzades, pugui tenir una dimensió plurimunicipal o metropolitana.

Títol V. Dret a la democràcia solidària

Article 8. Dret a la democràcia solidària. Tots els éssers humans i els tota comunitat tenen dret al desenvolupament i a la salvaguarda dels drets de les generacions futures.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. El dret a la ciència, la tecnologia i el saber científic, que garanteix l'accés als coneixements científics, tecnològics i humanístics, i a beneficiar-se'n dels resultats.
2. El dret a participar en el gaudi del bé comú universal, que garanteix el dret a gaudir del patrimoni cultural de la humanitat, l'Antàrtida, l'espai ultraterrestre i els cossos celestes, els fons marins i oceànics situats fora dels límits de les jurisdiccions dels Estats, els recursos biològics de l'alta mar, el clima global, les obres de l'esperit d'interès universal que formen part del domini públic, totes les cultures del món i el genoma humà.

El règim del bé comú universal està basat en la comunitat i la solidaritat de tots els éssers humans, pobles i estats, i comporta l'aplicació dels principis de no-apropiació, utilització amb fins exclusivament pacífics, ús racional i equilibrat que vetlli per la conservació i millora dels béns, resolució pacífica dels conflictes i llibertat d'accés sense cap discriminació i supervisió internacional per vetllar per la plena implantació i respecte dels principis rectoris anteriors.

3. El dret al desenvolupament, que estableix que tot ésser humà, com a subjecte central del desenvolupament, té el dret individual i col·lectiu a participar en un desenvolupament econòmic, social, cultural i polític en el qual puguin realitzar-se plenament tots els drets humans i llibertats fonamentals, a contribuir a aquest desenvolupament i a gaudir-ne.

El dret al desenvolupament, com a dret humà emergent formulat internacionalment, té com a àmbit específic d'aplicació els països subdesenvolupats i s'exerceix de manera col·lectiva. Aquest dret inclou la plena disposició, exploració, explotació i comercialització per part d'aquests països dels seus recursos naturals i el dret de tota persona pertanyent a la seva població a participar en l'adopció i el control de les decisions relatives a la gestió d'aquests recursos.

Títol VI. Dret a la democràcia garantista

Article 9. Dret a la democràcia garantista. Tots els éssers humans i tota comunitat tenen dret al Dret, a la democràcia i a la justícia internacional.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. El dret a la justícia internacional i a la protecció col·lectiva de la comunitat internacional, que garanteix a totes les persones i a tota comunitat el dret que la comunitat internacional, a través dels òrgans apropiats de l'Organització de les Nacions Unides, adopti totes les mesures necessàries per prevenir i detenir les violacions en massa i sistemàtiques dels drets humans, allà on es produeixin.
2. El dret i el deure d'eradicar la fam i la pobresa extrema, en virtut dels quals totes les persones i tota comunitat tenen dret a exigir, en els àmbits nacional i internacional, que s'adoptin mesures i polítiques eficaces per lluitar contra la fam i la pobresa extrema a què estan sotmesos actualment més de mil milions d'éssers humans.
Els Estats i els actors no estatals, en particular les empreses transnacionals, les organitzacions sindicals i les ONG, han de cooperar i adoptar polítiques, en l'àmbit de les seves respectives esferes d'activitat, dirigides a impedir la reproducció i perpetuació a escala internacional de les situacions de fam i pobresa extrema, així com a la seva eradicació, en particular en els països subdesenvolupats.
3. El dret a la democràcia i a la cultura democràtica, que implica el dret a viure en una societat lliure i democràtica, en la qual es respecti l'estat de dret i els drets humans, i a ser administrat per una Administració pública eficaç, transparent i que reti comptes de la seva gestió.
4. El dret a la veritat i a la justícia, que comporta el dret de tota persona que les autoritats públiques obrin una investigació i identifiquin i sancionin els culpables en supòsits de violacions greus de drets humans, de manera que es permeti a les víctimes i als seus familiars la recerca i aclariment de la veritat sobre els fets ocorreguts i la reparació corresponent.
Els Estats s'abstindran d'adoptar disposicions d'amnistia, prescripció i exempció de responsabilitat que pretenguin impedir la investigació i la sanció dels responsables de violacions greus dels drets humans. En particular, cap persona gaudirà de cap

immunitat que l'eximeixi de ser processada pel crim de genocidi, per crims de guerra o per crims contra la humanitat.

5. El dret a la resistència, que implica que tota comunitat en lluita contra una opressió d'ordre militar, polític, econòmic o cultural té dret a resistir aquesta opressió per tots els mitjans legítims al seu abast i a buscar i rebre en aquesta lluita un suport internacional conforme als propòsits i principis de la Carta de les Nacions Unides.
6. El dret i el deure de respectar els drets humans, que garanteixen a tota persona la protecció efectiva dels drets humans en els àmbits nacional i internacional. Els Estats i la resta d'actors, en particular les institucions financeres internacionals i les empreses transnacionals, tenen el deure de respectar els drets humans. Aquestes obligacions jurídiques transcendeixen les fronteres nacionals.
7. El dret a un sistema internacional just, que reconeix a totes les persones i comunitats en què s'integren el dret a un sistema internacional en què els drets i llibertats enunciats en aquesta Declaració i en la resta d'instruments internacionals de protecció dels drets humans es facin plenament efectius, incloent-hi el dret a la reparació per la violació dels drets humans dels quals hagin estat víctimes. Per a la plena protecció dels seus drets humans, tota persona i comunitat podrà recórrer a instàncies internacionals en els casos en què la protecció nacional pogués haver estat insuficient.
8. El dret a la democràcia global, que suposa el dret de tots els éssers humans i tota comunitat a un sistema internacional democràtic, basat en el respecte als principis i normes de dret internacional i regit per una Organització de les Nacions Unides que faci efectius els drets i les llibertats enunciats en aquesta Declaració i la resta d'instruments internacionals de protecció dels drets humans.